

III. Z ŻYCIA NAUKOWEGO

DOI: 10.17951/et.2026.38.407

Alla Kozhinowa

Instytut Języka Polskiego PAN, Polska

ORCID: 0000-0002-5498-7037

e-mail: alla.kozhinowa@ijppan.pl

XVII (Nadzwyczajny) Międzynarodowy Kongres Sławistów (25–30 sierpnia 2025 roku, Paryż, Francja)

W dniach od 25 do 30 sierpnia 2025 roku w Paryżu na terenie centrum Malesherbes Uniwersytetu Sorbony odbył się XVII (nadzwyczajny) Międzynarodowy Kongres Sławistów (zob. *Międzynarodowy Kongres Sławistów. Zasób elektroniczny*). Tradycyjnie Kongres, który po raz pierwszy odbył się w 1929 roku w Pradze, co pięć lat gromadzi pod swoim patronatem czołowych sławistów zajmujących się językiem, literaturą i historią. Dlatego w 2018 roku podczas XVI Międzynarodowego Kongresu Sławistów w Belgradzie ustalono, że kolejny kongres odbędzie się w Paryżu w 2023 r. Jednak agresja wojskowa, wywołana przez reżim Władimira Putina przeciwko Ukrainie, spowodowała przesunięcie terminu forum. Na posiedzeniu Międzynarodowego Komitetu Sławistów 2 września 2022 r. podjęto decyzję o przeniesieniu terminu na 2025 rok.

Prace kongresu przebiegały w ramach 77 posiedzeń: 22 sekcji, 41 bloków i 6 okrągłych stołów. Uczestnikami byli reprezentanci z 26 krajów i z prawie wszystkich kontynentów. Polscy naukowcy zgłosili na kongres 93 wystąpienia (część z nich dokumentują dwa tomy serii *Z polskich studiów sławistycznych*, t. 14, cz. 1. *Literaturoznawstwo i kulturoznawstwo*, cz. 2. *Językoznawstwo*, Warszawa 2025).

Tematyka wystąpień była różnorodna (zob. *Résumés. Zasób elektroniczny*). W kontekście rozważań dotyczących tradycyjnych problemów lingwistycznych, literaturoznawczych, historiograficznych i kulturoznawczych, podczas kongresu wyraźnie podkreślano konieczność integracji technologii cyfrowych i nowych metodologii w sławistyce. W ramach humanistyki cyfrowej szereg referatów poświęcono lingwistyce korpusowej i cyfrowej paleosławistyce. W obrębie pierwszego kierunku

przedstawiono referaty dotyczące tworzenia i wykorzystania korpusów, na przykład korpusu rosyjskiej mowy dzieci w Estonii lub korpusów tekstów średniowiecznych. Cały blok dotyczył przyszłości paleoslawistyki w erze cyfrowej, w tym automatycznego rozpoznawania tekstu pisanego ręcznie (*Handwritten Text Recognition*), analizy statystycznej tekstów i tworzenia bibliotek elektronicznych.

Blok *Języki słowiańskie w dialogu sieci społecznościowych* poświęcony był innowacjom językowym w kanałach Telegram, multimodalności i kreatywności językowej w przestrzeni internetowej. Zwrócono uwagę na uporządkowanie infrastruktury nauki: odbył się okrągły stół na temat współpracy słowiańskich sieci dokumentacyjnych i bibliotek w Europie. Rozszerzono również zakres zagadnień, nad którymi pracują slawiści: podczas kongresu utworzono nową komisję – kitabistyczną – zrzeszającą badaczy zajmujących się problemami języków słowiańskich w tekstach Tatarów Wielkiego Księstwa Litewskiego, napisanych alfabetem arabskim.

Na tle tych innowacji cieszy fakt, że zainteresowanie problemami etnolingwistyki nie maleje. Jeśli 20 lat temu podczas XIII Międzynarodowego Kongresu Slawistów w Lublanie (2003 r.) etnolingwistyka nie była w ogóle wyróżniana jako odrębny kierunek lingwistyczny, podczas XIV Kongresu w Ochrydzie (2008 r.) etnolingwistyka i lingwokulturologia zostały połączone z badaniami w dziedzinie semantyki leksykalnej i frazeologii, na XV Międzynarodowym Kongresie w Mińsku (2013 r.) etnolingwistyka występowała wspólnie z innymi dyscyplinami lingwokulturologicznymi, na XVI Kongresie Slawistów w Belgradzie (2018 r.) utworzono jedną sekcję poświęconą problemom etnolingwistycznym, to na obecnym kongresie w zakresie problematyki etnolingwistycznej wygłoszono referaty na specjalnym posiedzeniu sekcji (Session 1.7.5. *Ethnolinguistique*) oraz w specjalnym bloku (Bloc 1.13. *Problèmes de lexicographie ethnolinguistique*).

Posiedzenie sekcji etnolingwistycznej odbyło się w piątek, 29 sierpnia. Część referatów dotyczyła ogólnych zagadnień teorii, perspektyw rozwoju dyscypliny i metodologii (A. Yudin (Belgia) *Исследования языковой картины мира в славистике: история и методологические проблемы*; С. Ристић Стана, И. Лазић Коњик (Serbia) *Српска концептографија у контексту словенске концептологије*). W pozostałych rozważano szczegółowe kwestie przedstawiania fragmentów językowego obrazu świata (J. Делова-Силјанова (Macedonia Północna), *Денот и нокта во македонската јазична слика на светот*), w tym w związku z praktykami religijnymi (Д. Црњак (Bośnia i Hercegowina) *Српски божићни оби чају у Републици Српској: етнолингвистички аспекти*) i problematyką genderową (Z. Sawaniewska-Mochowa (Polska), *Egodokumenty kobiece jako źródła do badań etnolingwistycznych*).

Blok poświęcony problemom leksykografii etnolingwistycznej także odbył się w piątek, 29 sierpnia. Poddano w nim analizie istniejące już źródła leksykograficzne, w szczególności przeprowadzono analizę słowników pod kątem podejścia do przedstawiania danych etnolingwistycznych (S. Niebrzegowska-Bartmińska (Polska), *Specyfika słowników etnolingwistycznych (kontekst kognitywny)*) oraz omówiono słownik *Славянские древности* w kontekście działalności Nikity I. Tołstoja w ramach moskiewskiej szkoły etnolingwistycznej (G. Kabakova (Francja), *Н.И. Толстой и московская этнолингвистическая школа*). Ponadto zwrócono uwagę na prace leksykograficzne, które są dopiero w fazie planowania (A. Yudin (Belgia),

Словарь фольклорной ономастики как вид этнолингвистического словаря; I. Vaňková, V. Vodrážková (Czechy), *Tělo v mysli, jazyce a kultuře: Lexikon českých somatických pojmů in spe*).

Referaty z zakresu badań nad powiązaniem między językiem a kulturą nie ograniczały się do sesji bezpośrednio oznaczonych jako etnolingwistyczne. Podczas dwóch sesji poświęconych folklorystyce (*Fondements mythologiques du folklore slave* oraz *Le général et le local dans le folklore & Le folklore comme facteur d'identification des communautés ethniques en milieu allogène*) język był postrzegany jako strażnik i „przekładacz” pamięci kulturowej: w płaszczyźnie mitologicznej utrwał i przekształcał archaiczne obrazy, a w płaszczyźnie społeczno-etnograficznej służył jako narzędzie identyfikacji i podtrzymywania tradycji w diasporze. Posiedzenia te odbywały się 29 sierpnia, praktycznie równolegle z posiedzeniami etnolingwistycznymi, co prowadziło do powstania swoistego konfliktu interesów, odnotowanego już podczas poprzedniego kongresu w Belgradzie, i stwarzało pewne trudności zarówno dla słuchaczy, jak i dla samych prelegentów, którzy byli zmuszeni dołożyć starań, aby dostać się na wszystkie interesujące ich posiedzenia.

Ponadto w programie kongresu znalazło się wiele innych referatów, które nie zmieściły się w ramach wyżej wymienionych sesji, a dotyczyły relacji między językiem a kulturą, stanowiących główny przedmiot zainteresowań badawczych etnolingwistyki. Tematyka obejmowała różne poziomy – od historycznej pamięci słowa (J. Waniakowa (Polska), *O związkach etymologii z etnolingwistyką na przykładzie gwarowych nazw roślin*) i jego semantyki (V. Ušinskienė (Litwa), *Семантика БЕЛИЗНЫ в русском, польском и литовском языках: сопоставительный анализ*) po słowotwórstwo (I. Burkacka (Polska), *Czy milczenie jest złotem? Słowotwórstwo gniazdowe w badaniach językowego obrazu świata (na przykładzie gniazd miŁCzeć, mŁĈAT', МоЛЧаТЬ, МоЛкНУТЬ)*, tekstów folklorystycznych i współczesnych dyskursów medialnych (B. Skowronek (Polska), *Tekstowe obrazy świata w dyskursie filmowym. Analiza medio-lingwistyczna*). Język traktowano jako nośnik doświadczeń sakralnych i duchowych (H. Kuße (Niemcy), *Faith, hope and love. On the conceptualization of mental states in Old Church Slavonic and Eastern Slavonic*), a także jako koncentrat znaczeń kulturowych w ustalonych połączeniach słów (J. Konickaja (Litwa), *Библейская фразеология в русском и словенском языках: функциональный, семантический, лингвокультурный аспекты*).

Szczególną uwagę poświęcono językowi jako regulatorowi relacji społecznych, w tym relacji między płciami (D. Hamze (Bułgaria), *Стереотипизация на мъжко-женските отношения (с примери от полския и българския паремичен фонд)*, odzwierciedleniu norm kulturowych i wyobrażeń o „właściwej” komunikacji (R. Rathmayr (Austria), *Вежливост в разных дискурсах*) oraz narzędziu wyrażania emocjonalnej kultury społeczeństwa (E. Stoyanova (Bułgaria), *Реализация комического эффекта при „транспонировке” лингвокультурных феноменов в форумных комментариях к медиа текстам*). We współczesnym kontekście był on postrzegany jako główny wyznacznik tożsamości, środek budowania granic między „swoimi” a „obcymi” (E. Białek (Polska), *„Общее – своё – чужое” в речевом этикете польского и русского языков: сопоставительный аспект*), a także jako narzędzie wpływu ideologicznego i manipulacji (W. Sahverdova Nava (Węgry),

„Свой” против „чужого” – базовые концепты пропаганды), co wydaje się szczególnie ważne we współczesnym świecie pełnym konfliktów (G. Pletnyova (Kanada), *Le concept de „рідна мова / język ojczysty” dans les opinions des Ukrainiens russophones suite à la guerre russo-ukrainienne*).

Ważne miejsce zajęły kwestie tłumaczenia, nauczania i dialogu międzykulturowego, pokazujące, że język jest pośrednikiem między różnymi systemami wartości i światami kulturowymi (U. Persi (Włochy), *Réflexions sur les réalités culturelles et les interdits communicatifs et linguistiques dans le processus de traduction*; I. Rolak (Polska), *Пересечение дискурса-картин мира и речевого поведения в международной бизнес коммуникации: опыт обучения польских студентов продвинутого уровня знания русского языка*).

W ramach XVII Międzynarodowego Kongresu Sławistów w Paryżu odbyło się posiedzenie Komisji Etnolingwistycznej przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów (28 sierpnia 2025 r.). Komisja zatwierdziła nowy skład prezydium komisji: Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska (Polska) – przewodnicząca, Svetlana M. Tolstojowa (Rosja), Elena L. Berezovič (Rosja) – zastępczynię przewodniczącej. Uczestnicy posiedzenia uczcili pamięć osób zmarłych od poprzedniego kongresu – wieloletniego przewodniczącego komisji Jerzego Bartmińskiego, a także jej członków: Krzysztofa Wrocławskiego, Olgi Frołowej, Wojciecha Chlebdy, Hanny Popowskiej-Taborskiej, Ekateriny Anastasovej. Wysłuchano sprawozdania Stanisławy Niebrzegowskiej-Bartmińskiej z pracy wykonanej w minionych latach. W dyskusji wysoko oceniono działalność komisji i nakreślono kierunki jej intensyfikacji.

Literatura

- Międzynarodowy Kongres Sławistów*, <https://mks-paris.sciencesconf.org> (data dostępu: 1.09.2025).
- Z polskich studiów slawistycznych*, t. 14. *Prace na XVII (ekstraordynaryjny) Międzynarodowy Kongres Sławistów w Paryżu w roku 2025*, cz. 1. *Literaturoznawstwo i kulturoznawstwo*, red. Romuald Grzesik, Dorota Krystyna Rembiszewska; cz. 2. *Językoznawstwo*, red. Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, Dorota Krystyna Rembiszewska. Warszawa: Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk, 2025.
- Résumés*, <https://mks-paris.sciencesconf.org/resource/page/id/20> (data dostępu: 1.09.2025).